

**Комунальний заклад Київської обласної ради
"Чорнобильський медичний фаховий коледж"**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заст. директора
з навчальної роботи

Тетяна КРАВЧЕНКО

"20" 08 2024 року

Циклова комісія клінічних дисциплін

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

**МЕДСЕСТРИНСЬКИЙ ДОГЛЯД ЗА ПАЦІЄНТАМИ ТА
ОСНОВИ МЕДИЧНОЇ МАНІПУЛЯЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ**

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма	Лікувальна справа
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Мова викладання	Українська

Яготин
2024

Робоча програма *Медсестринський догляд за пацієнтами та основи медичної маніпуляційної техніки*
для здобувачів освіти за спеціальністю *223 Медсестринство*,
Освітньо-професійна програма *Лікувальна справа*
2024 року

Дьогтяр Ніна Михайлівна, викладач

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії клінічних дисциплін

Протокол від "28" 08 2024 року № 1

Голова комісії ШУЛЛА - *Марія ШУЛЛА*

Перезатверджено:

20__ рік _____

20__ рік _____

20__ рік _____

20__ рік _____

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо-професійний ступінь	Характеристика освітнього компонента
Кількість кредитів – 9	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u> спеціальність <u>223 Медсестринство</u>	Нормативна
Загальна кількість годин - 270	Освітньо-професійна програма <u>Лікувальна справа</u>	Рік підготовки:
		1-й
		Семестр
		1-й/2-й
		Лекції:
		24/12 год
		Практичні:
56 год./88 год		
Самостійна робота:		
90 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи здобувача освіти -	Освітньо-професійний ступінь: <i>фаховий молодший бакалавр</i>	Вид контролю: <i>Екзамен</i>

2. Мета та завдання освітнього компонента

Навчальну програму з освітнього компонента “Медсестринський догляд за пацієнтами та основи медичної маніпуляційної техніки” складено для КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» за спеціальністю 223 Медсестринство, відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство, ОПП Лікувальна справа.

У зв'язку з реформою охорони здоров'я в Україні та відповідно до “Концепції розвитку охорони здоров'я населення України”, які спрямовані на реалізацію положень Конституції та законів України щодо забезпечення доступної кваліфікованої медичної допомоги кожному громадянину України та нових державних стандартів вищої медичної освіти, виникла необхідність підготувати кваліфікованих фельдшерів для роботи на засадах сімейної медицини (загальної практики), впроваджувати нові технології профілактичної діяльності ФАПів.

Відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики фельдшер готується до надання долікарняної лікувально-профілактичної та санітарно-профілактичної допомоги, першої термінової медичної допомоги при гострих захворюваннях і нещасних випадках та роботи на самостійних фельдшерських та фельдшерсько-акушерських пунктах охорони здоров'я, у міських лікувально-профілактичних закладах.

Фельдшер, підготовлений до самостійної професійної діяльності, є безпосереднім виконавцем заходів щодо збереження та зміцнення здоров'я населення, підвищення якості медичної допомоги, особливо мешканцям сільської місцевості.

Догляд за хворими є невід'ємною складовою медицини. Він виділяється в самостійну дисципліну. Значення догляду за хворими важко переоцінити, оскільки нерідко успіх лікування і прогноз захворювання залежать від його якості. Догляд за пацієнтами та медична маніпуляційна техніка є першою клінічною дисципліною, на якому здобувачі освіти починають спілкуватися з пацієнтами, що має велике значення для їх подальшої практичної діяльності.

Основними завданнями освітнього компонента є:

- засвоєння теоретичних знань та практичних умінь і навичок з питань професійного спілкування;
- спостереження і догляд за пацієнтами;
- виконання медичних маніпуляцій згідно зі стандартами та правилами інфекційної безпеки;
- профілактика професійних захворювань і внутрішньолікарняної інфекції;
- формування в здобувачів освіти активної позиції щодо здорового способу життя.

Догляд за пацієнтом залежить не лише від медикаментозного забезпечення, фінансування, матеріально-технічної бази лікувально-профілактичного закладу, а й від професійного рівня фельдшера, його ставлення до пацієнта.

Підготовка спеціалістів має ґрунтуватися на засадах проблемного навчання, що сприятиме формуванню професійного логічного мислення.

Рекомендується поряд з проблемним навчанням використовувати різні форми самостійної роботи, які формують санітарно-освітнє мислення фельдшера, привчають до прийняття оптимальних рішень, а також активні форми навчання (ділові ігри, ситуаційні завдання, тести, контрольні-залікові практичні заняття тощо). Програмою передбачено привчати здобувачів освіти дотримуватися етико-деонтологічних аспектів у своїй діяльності з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта та його ставлення до хвороби.

Після вивчення освітнього компонента здобувачі освіти повинні знати:

- історію розвитку і становлення догляду за хворими;
- роль фельдшера як спеціаліста в системі охорони здоров'я, його основні завдання, права та обов'язки;
- визначення санітарно-протиепідемічного режиму, його мету, завдання, засоби забезпечення;
- поняття про внутрішньолікарняну інфекцію, інфекційну безпеку, інфекційний контроль;
- види і методи дезінфекції й стерилізації, характеристику їх;
- основні принципи лікувального харчування;
- особливості спостереження і догляду за пацієнтами з лихоманкою, порушеннями функцій органів дихання, кровообігу, травлення, сечової системи;
- основні методи лабораторних досліджень, їх принципи, підготовку пацієнтів до лабораторних досліджень;
- характеристику рентгенологічних і ендоскопічних методів дослідження, роль фельдшера в підготовці пацієнтів до обстеження;
- основні форми медичної документації;
- основи медичної етики і деонтології;
- основи санології;
- чинні накази та інші законодавчі документи МОЗ України.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- проводити санітарне оброблення пацієнта;
- готувати дезінфекційні розчини, користуватися ними;
- стерилізувати медичні інструменти;
- виписувати порційну вимогу та складати добове меню для пацієнта;
- годувати тяжкохворих пацієнтів;
- вимірювати температуру тіла, визначати пульс, артеріальний тиск, добовий діурез і водний баланс;
- проводити штучну вентиляцію легень, непрямий масаж серця;
- ставити газовивідну трубку, клізми;
- проводити катетеризацію і промивання сечового міхура;
- виконувати найпростіші фізіотерапевтичні процедури;
- застосовувати лікарські засоби зовнішнім, ентеральним і парентеральним способами;
- готувати пацієнта до лабораторного та інструментального (рентгенологічного, ендоскопічного) обстеження;
- готувати пацієнта до ультразвукової діагностики (УЗД);
- вести медичну документацію;
- давати рекомендації щодо здорового способу життя, загартування, раціонального харчування;
- проводити санітарно-освітню роботу (санітарні бюлетні, бесіди, лекції).

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- досягнення медицини, що втілюються в практичну охорону здоров'я;
- чинні накази МОЗ України та обласного управління охорони здоров'я;
- екологічний і санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни.

**ОПШ «Лікувальна справа»
Загальні компетентності (ЗК)**

ЗК. 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК. 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК. 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК. 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК. 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК. 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК. 7. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК. 8. Здатність до міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК. 1. Здатність до застосовування професійних стандартів та нормативно-правових актів у повсякденній медичній практиці.

СК. 2. Здатність до вміння задовольняти потреби пацієнта протягом різних періодів життя (включаючи процес умирання), шляхом обстеження, діагностики, планування та виконання медичних втручань, оцінювання результату та корекції індивідуальних планів догляду та супроводу пацієнта.

СК. 3. Здатність до самоменеджменту у професійній медичній діяльності.

СК. 4. Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати санітарно-просвітницьку роботу.

СК. 5. Здатність до динамічної адаптації та саморегуляції у важких життєвих і професійних ситуаціях з урахуванням механізму управління власними емоційною, мотиваційно-вольовою, когнітивною сферами.

СК. 6. Здатність до роботи в мультидисциплінарній команді при здійсненні професійної діяльності, для ефективного надання допомоги пацієнту протягом життя, з урахуванням усіх його проблем зі здоров'ям.

СК. 7. Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.

СК. 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК. 9. Здатність до використання сукупностей професійних навичок (умінь) при підготовці та проведенні діагностичних досліджень та застосовуванні дезінфікуючих і лікарських засобів у професійній діяльності.

СК. 10. Здатність до забезпечення безпеки пацієнта, дотримання принципів інфекційної та особистої безпеки, збереження здоров'я у процесі здійснення догляду, виконання маніпуляцій, процедур, при переміщенні та транспортуванні пацієнта, наданні екстреної медичної допомоги.

СК. 11. Здатність до застосування сукупностей втручань та дій для забезпечення пацієнту гідного ставлення, конфіденційності, захисту його прав, фізичних, психологічних та духовних потреб на засадах транскультурального медсестринства, толерантної та неосудної поведінки.

СК. 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

СК. 13. Здатність до використання професійно профільованих знань, умінь та навичок для здійснення санітарно-гігієнічних і лабораторних досліджень, протиепідемічних та дезінфекційних заходів.

СК. 14. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

СК. 15. Здатність до здійснення профілактичних втручань, спрямованих на зменшення інфекційних захворювань серед дорослого та дитячого населення, зокрема вакцинацію згідно з календарем профілактичних щеплень та екстрену імунізацію, включаючи її популяризацію.

Додаткові спеціальні компетентності (ДСК)

ДСК.1. Здатність до застосування сукупностей принципів надання невідкладної та екстреної медичної допомоги в цивільних умовах постраждалим, забезпечити власну безпеку, виявити фактори, що впливають на стан здоров'я пацієнтів.

ДСК.2. Здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій у процесі здійснення клінічного обстеження пацієнтів, оцінювання його результатів, діагностування типових випадків найбільш поширених захворювань та станів у пацієнтів різного віку з проведенням медичного сортування.

ДСК.3. Здатність до застосування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій для надання невідкладної та екстреної медичної допомоги при травмах чи захворюваннях органів і систем у пацієнтів різного віку в умовах мирного та воєнного часу.

ДСК.4. Здатність до застосування практичних умінь та навичок у процесі призначення лікування та розрахунку дози лікарських засобів, які вводяться пацієнтам різного віку у типових випадках найбільш поширених захворювань.

ДСК.5. Здатність до застосування практичних умінь та навичок при виконанні серцево-легеневої реанімації, у тому числі із застосуванням дефібрилятора та дихального обладнання.

Програмні результати навчання (РН)

РН. 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН. 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН. 3. Застосовувати основні положення законодавства в охороні здоров'я.

РН. 4. Вести медичну документацію за формами, встановленими нормативно-правовими документами.

РН. 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН. 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

РН. 7. Застосовувати паліативну компетентність при роботі з пацієнтами, їх оточенням, медичними та соціальними працівниками під час здійснення професійної діяльності.

РН. 8. Вживати заходи спрямовані на створення безпечного лікарняного середовища та дотримання лікувально-охоронного режиму, в інтересах збереження власного здоров'я та зміцнення здоров'я пацієнта.

РН. 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров'я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

РН. 10. Вміти проводити підготовку пацієнта до лабораторних, інструментальних та інших досліджень, здійснювати забір біологічного матеріалу та проб, скеровувати до лабораторії.

- РН. 11. Застосовувати лікарські препарати та медикаменти при здійсненні професійної діяльності.
- РН. 12. Виконувати медичні маніпуляції та процедури відповідно до фахових протоколів, алгоритмів, включаючи надання послуг з первинної медичної допомоги в складі команди первинної медичної допомоги .
- РН. 13. Надавати екстрену та невідкладну долікарську медичну допомогу.
- РН. 14. Здійснювати заходи щодо збереження репродуктивного здоров'я населення з метою покращення демографічної ситуації.
- РН. 15. Надавати консультативну допомогу та здійснювати навчання населення щодо здорового способу життя, наслідків нездорового способу життя, важливості збільшення фізичної активності та здорового харчування, вакцинації; забезпечувати реабілітацію реконвалесцентів та диспансеризацію пацієнтів.
- РН. 16. Вживати заходи, спрямовані на специфічну та неспецифічну профілактику захворювань.
- РН. 17. Вживати протиепідемічні заходи в осередку інфекційних та особливо небезпечних захворювань при здійсненні професійної діяльності.
- РН. 18. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді для надання якісної медичної допомоги різним категоріям населення.
- РН. 19. Здійснювати взаємозалежні професійні функції з метою забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

Додаткові результати навчання (ДРН)

- ДРН.1. Надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу в разі критичних та термінальних станів, керуючись чинними протоколами, із застосуванням медичного інструментарію та знань з групової належності затверджених лікарських засобів, особливостей їхньої фармакокінетики та фармакодинаміки (способи введення, дозування, показання, протипоказання, взаємодії між собою, побічні ефекти, передозування та способи усунення їх, в т.ч. наркотичних засобів).
- ДРН.2. Здійснювати первинне обстеження пацієнтів, оцінювати міру виявлених порушень у типових випадках найбільш поширених захворювань, визначати критичні порушення дихальної та серцево-судинної систем (статичні зображення та динамічні ритми на моніторі) та виконувати алгоритм подальших лікувальних дій пацієнтів різного віку в клінічних ситуаціях.
- ДРН.3. Надавати першу медичну та долікарську допомогу в осередках надзвичайних ситуацій у мирний і воєнний час, працювати у складі бригад і загонів невідкладної та екстреної медичної допомоги в осередках масового ураження, оцінювати місця події, забезпечувати безпеку персоналу та пацієнта, застосувати табельні засоби індивідуального захисту.
- ДРН.4. Організовувати лікувально-евакуаційне забезпечення бойових дій особового складу військового підрозділу та медичне сортування в умовах бойових дій.
- ДРН.5. Організовувати лікувально-евакуаційні заходи в осередках масового ураження, надавати невідкладну та екстрену медичну допомогу постраждалим унаслідок аварії на радіаційно небезпечних об'єктах, у зонах стихійного лиха та осередках інфекційного спалаху.

3. Програма освітнього компонента

№ з/п	Методи навчання	Зміст	
1.	Лекція	<p style="text-align: center;"><i>I семестр</i></p> <p>Тема 1. Вступ. Охорона праці в галузі Визначення поняття догляду за хворими, його основні функції. Догляд за хворими як предмет, його мета, завдання і місце серед інших дисциплін у системі медичної освіти. Історія розвитку і становлення догляду за хворими в Україні, Товариство Червоного Хреста, його діяльність у створенні шкіл сестер милосердя. Система підготовки фельдшерів в Україні. Кваліфікаційна характеристика фельдшера (призначення, вимоги до особистості, професійні вимоги). Роль фельдшера в лікувальному процесі. Догляд за хворими як лікувальний чинник. Медична етика і деонтологія в практичній діяльності фельдшера. Моральна й правова відповідальність фельдшера. Гігієна праці та особиста гігієна медичного персоналу. Індивідуальні засоби захисту. Методи оброблення рук медичного персоналу. Використання спеціального одягу під час роботи (халати, капці, головні убори, маски, гумові рукавички тощо). Узагальнені правила безпеки медичних працівників. Організація робочого місця медичних працівників для забезпечення правильної біомеханіки тіла для запобігання травмам хребта (сидячи, стоячи, в разі піднімання важких речей). Дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку, інструкції з охорони праці. Дотримання правил приготування робочих дезінфекційних розчинів з концентрованих (готувати їх перед застосуванням, зберігати у вказаних місцях, маркованих і підписаних посудинах і користуватися ними згідно з інструкцією).</p>	2
2.	Лекція	<p style="text-align: center;">Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів, визначення, мета, засоби забезпечення. Типи лікувально-профілактичних закладів, їх структура і функції. Проблема внутрішньолікарняних інфекцій (В ЛІ): визначення, найпоширеніші ВЛІ, контингент, який зазнає ураження, місце зараження, причини зараження, збудники, джерело збудника, шляхи передавання.</p>	2
3.	Лекція	<p style="text-align: center;">Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Загальні відомості про гепатит В (шляхи передавання вірусу гепатиту В, характерні ознаки вірусних гепатитів, групи підвищеного ризику інфікування вірусами гепатиту В та гепатиту</p>	2

		С, профілактика вірусних гепатитів). Загальні відомості про ВІЛ-інфекцію, СНІД (шляхи передавання, характерні ознаки преСНІДу, групи підвищеного ризику інфікування ВІЛ, профілактика).	
4.	Лекція	<p>Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Загальні відомості про інфекційний контроль: його мета та шляхи забезпечення.</p> <p>Методи оброблення рук медичного персоналу.</p> <p>Дезінфекція, її розділи: власне дезінфекція, дезінсекція, дератизація, стерилізація. Види дезінфекції: профілактична, вогнищева, поточна і заключна.</p> <p>Методи дезінфекції: фізичний, хімічний і комбінований</p>	2
5	Лекція	<p>Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Характеристика дезінфекційних речовин, правила зберігання та техніка безпеки під час роботи з ними. Приготування та застосування розчинів хлорного вапна, хлораміну та сучасних дезінфекційних засобів необхідної концентрації. Дезінфекція предметів догляду за пацієнтами та виробів медичного призначення.</p> <p>Передстерилізаційне очищення виробів медичного призначення: значення, засоби, етапи, контроль якості.</p> <p>Стерилізація: визначення, види та значення для профілактики ВЛІ. Централізована і децентралізована стерилізація. Робота центральних стерилізаційних відділень.</p> <p>Методи стерилізації: паровий метод, повітряний метод, хімічний метод, стерилізація йонізуючим випромінюванням і глибока дезінфекція кип'ятінням (у домашніх умовах). Методи контролю стерилізації: фізичний, хімічний, бактеріологічний. Дотримання норм і правил техніки безпеки під час стерилізації</p>	2
6	Лекція	<p>Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Поняття про асептику та антисептику. Призначення, методи, засоби. Правила та техніка безпеки під час роботи з інфікованим матеріалом, його знезараження.</p> <p>Санітарно-протиепідемічний режим приймального відділення лікарні. Правила приймання і санітарного оброблення пацієнтів. Санітарно-протиепідемічний режим палати, маніпуляційного кабінету, буфетної та інших приміщень стаціонару.</p> <p>Чинні нормативні накази МОЗ України, з питань санітарно-протиепідемічного режиму. Заходи безпеки в разі поранень, контактів з кров'ю та іншими біологічними рідинами пацієнта.</p>	2
7	Лекція	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Механізм терморегуляції. Температура тіла здорової людини. Види термометрів. Вимірювання температури тіла, вибір місця, реєстрація. Гарячка: стадії, основні симптоми, особливості спостереження та догляду за пацієнтом з гарячкою. Критичне та</p>	2

8	Лекція	<p>літичне зниження температури тіла.</p> <p>Спостереження і догляд за пацієнтами із захворюванням органів дихання Клінічні симптоми захворювань органів дихання: задишка, кашель, кровохаркання, біль у грудній клітці. Види задишки (інспіраторна, експіраторна, змішана). Ядуха. Астма. Асфіксія. Патологічні типи дихання: Куссмауля, Чейна—Стокса, Біота, їх діагностичне значення. Кашель, характер кашлю (сухий, вологий). Спостереження і догляд за пацієнтами під час задишки, кашлю. Кровохаркання, легенева кровотеча: симптоми, долікарська допомога.</p>	2
9	Лекція	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами Пульс: визначення, основні параметри пульсу (ритм, частота, наповнення, напруження). Місця визначення артеріального пульсу. Порушення пульсу: тахікардія, брадикардія, аритмія. Артеріальний тиск: визначення, нормальні показники АТ згідно з даними ВООЗ. Вікові особливості АТ. Види апаратів для вимірювання АТ. Клінічні симптоми захворювань органів кровообігу: біль у ділянці серця або за грудниною, серцебиття, задишка, набряки. Визначення добового діурезу і водного балансу. Спостереження і догляд за пацієнтами з порушенням функції органів кровообігу.</p>	2
10	Лекція	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами Клінічні симптоми захворювань органів травлення: біль у животі, відрижка, печія, нудота, блювання, порушення апетиту, метеоризм, пронос, закреп, шлунково-кишкові кровотечі. Особливості спостереження і догляду за пацієнтами з порушеннями функцій органів травлення. Шлунково-кишкові кровотечі: симптоми, долікарська допомога. Метеоризм: визначення, причини, заходи профілактики. Показання і протипоказання до застосування газовивідної трубки. Промивання шлунка: показання і протипоказання, види зондів, способи промивання. Клізми: види (очисна, сифонна, олійна, гіпертонічна, лікувальна), показання, протипоказання до їх застосування. Право пацієнта на отримання інформації про призначену процедуру та необхідність його згоди на проведення.</p>	2
11	Лекція	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами Клінічні симптоми захворювань нирок і сечовидільної системи: біль у попереку, набряки, підвищення артеріального тиску. Діурез та його порушення: поліурія, олігоурія, анурія. Особливості спостереження і догляду за пацієнтами з порушенням функцій нирок і сечовивідних шляхів. Заходи в разі затримки сечі. Катетеризація сечового міхура: показання, протипоказання, види катетерів, методика. Допомога пацієнту з приводу нетримання сечі. Види сечоприймачів.</p>	2
12	Лекція	<p>Спостереження і догляд за хворими з алергічними захворюваннями та із захворюваннями ендокринної системи Клінічні симптоми захворювань ендокринними системи та</p>	2

		алергічними: біль, відрижка, печія, нудота, блювання, порушення апетиту, метеоризм, пронос, закреп. Особливості спостереження і догляду за пацієнтами з захворюванням ендокринної системи та алергічними захворюванням. Симптоми: спрага, печія, часте сечовипускання, схуднення, свербіж, набряки, долікарська допомога. Визначення, причини, заходи профілактики. Інсулінотерапія. Право пацієнта на отримання інформації про призначену процедуру та необхідність його згоди на проведення.	
--	--	--	--

<i>1 семестр</i>			
1	Практичне заняття	<p style="text-align: center;">Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Санітарно-протиепідемічний режим — визначення, мета, засоби забезпечення. Проблема ВЛІ: збудники, шляхи передавання, чинники, які зумовлюють виникнення і поширення ВЛІ.</p> <p>Профілактика СНІДу та вірусного гепатиту.</p> <p>Основні напрями профілактики ВЛІ в сучасних умовах. Індивідуальні засоби захисту. Оброблення рук медичного персоналу. Надягання стерильних рукавичок.</p>	4
	Самостійна робота	<i>Типи лікувально-профілактичних закладів.</i>	3
2	Практичне заняття	<p style="text-align: center;">Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Приготування розчинів хлорного вапна (10 %; 0,5 %; 1 %), хлораміну (1 %; 3 %; 5 %). Приготування робочих розчинів сучасних дезінфекційних засобів (неохлору, дезактину, хлорантоїну. Приготування розчинів хлорного вапна (10 %; 0,5 %; 1 %; 3 %) і розчинів хлораміну (0,5 %; 1 %; 3 %; 5 %) і сучасних засобів дезінфекції (дезактин, неохлор, хлорантоїн тощо), їх застосування.</p>	4
	Самостійна робота	<p style="text-align: center;"><i>Дезінфекція: розділи, види, методи.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Правила техніки безпеки під час роботи з хлорумісними сполуками.</i></p>	3
3	Практичне заняття	<p style="text-align: center;">Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація</p> <p>Дезінфекція предметів догляду за пацієнтами, особистої гігієни, посуду. Дезінфекція виробів медичного призначення: пінцетів, шпательів, корнцангів, шлункових та дуоденальних зондів (одноразового та багаторазового</p>	4

		використання), лотка емальованого, гумового джгута, грілки, міхура для льоду тощо. Дезінфекція бікса, маніпуляційного столу, клейонки з кушетки, термометрів медичних, шприців і голок одноразового використання тощо. Передстерелізаційне очищення виробів медичного призначення. Приготування мийних розчинів. Контроль якості передстерелізаційного очищення. Асептика й антисептика. Призначення, методи, засоби. Правила техніки безпеки під час роботи з інфікованим матеріалом.	
	<i>Самостійна робота</i>	<i>Маркування інвентаря для прибирання. Проведення поточної і заключної дезінфекції приміщень.</i>	3
4	<i>Практичне заняття</i>	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація Стерилізація: методи, режими. Організація роботи в стерилізаційних відділеннях у лікувально-профілактичних закладах. Стерилізація гарячим повітрям, парою під тиском, хімічними розчинами, кип'ятінням (у домашніх умовах). Контроль якості стерилізації. Укладання бікса для накривання стерильного лотка, стерильного стола.	4
5	<i>Практичне заняття</i>	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичного закладу, медична документація. Медична документація стаціонару: медична картка стаціонарного хворого (ф. № 003/о), статистична картка вибулого зі стаціонару (ф. № 006/о). Медична документація поліклініки. Облікові форми: медична картка амбулаторного хворого (ф. № 025-4/о); контрольна картка диспансерного спостереження (ф. № 030/о); статистичний талон для реєстрації заключних діагнозів (ф. № 025-2/о).	4
6	<i>Практичне заняття</i>	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація Санітарно-протиепідемічний режим приймального відділення. Обладнання і функції, основна документація приймального відділення. Правила приймання і санітарного оброблення пацієнта (повного та часткового). Антропометричні дослідження хворих (вимірювання зросту, визначення маси тіла, вимірювання окружності грудної клітки, вимірювання окружності живота). Наказ № 38 від 28.03.1994 р. “Про організацію та проведення заходів по боротьбі з педикульозом”. Протипедикульозна укладка. Санітарне оброблення пацієнта з педикульозом.	4
7	<i>Практичне заняття</i>	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація Організація роботи й особливості забезпечення санітарно-протиепідемічного режиму маніпуляційного кабінету. Підготовка до роботи маніпуляційного кабінету.	4

		Накривання стерильного стола, стерильного лотка. Профілактика СНІДу та вірусного гепатиту. Заходи безпеки в разі поранень, контактів з кров'ю та іншими біологічними рідинами пацієнта (витяг з наказу МОЗ України № 120 від 25.05.2000 р.). Вміст аптечки “Анти-СНІД”, медична документація (ф. № 108-01/о,” Журнал реєстрації аварій під час надання медичної допомоги ВІЛ-інфікованим та роботи з ВІЛ-інфікованим матеріалом”).	
	Самостійна робота	Санітарно-протиепідемічний режим терапевтичного відділення. Санітарно-протиепідемічний режим палати, буфетної тощо.	3
8	Практичне заняття	Підсумкове практичне заняття з 1 по 7 практичне заняття	4
9	Практичне заняття	<p>Особиста гігієна пацієнтів</p> <p>Транспортування і перекладання хворого. Використання функціонального ліжка. Облаштування ліжка хворого. Заміна постільної і натільної білизни тяжкохворим. Допомога пацієнту під час заміни натільної білизни. Розміщення пацієнта в положенні Фаулера (проміжне положення пацієнта між положенням напівлежачи і напівсидячи), Сімса (проміжне між положеннями лежачи на животі та лежачи на боці).</p> <p>Пролежні: основні причини та фактори ризику їх виникнення. Оцінювання стану пацієнта за шкалою Norton. Ділянки утворення пролежнів, ступені тяжкості, комплексна профілактика, догляд за шкірою за наявності пролежнів, лікування.</p> <p>Догляд за шкірними складками з метою профілактики попріlostей.</p> <p>Догляд за волоссям: миття, розчісування, стрижка та гоління.</p> <p>Догляд за очима: промивання, очні ванночки.</p> <p>Догляд за вухами, оброблення зовнішнього слухового ходу.</p> <p>Догляд за носовими ходами.</p> <p>Догляд за порожниною рота в тяжкохворих: огляд, зрошення, протирання, чищення зубів, полоскання.</p> <p>Догляд за статевими органами: підмивання, висушування.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — облаштування ліжка пацієнта; — заміна натільної і постільної білизни лежачому пацієнту; — техніка користування функціональним ліжком; — техніка транспортування і перекладання пацієнта; — комплексна профілактика пролежнів; 	4

	<p>Самостійна робота</p>	<ul style="list-style-type: none"> — догляд за шкірою в разі наявності пролежнів; — користування гумовим колом; — догляд за шкірою: вмивання, обтирання лежачих пацієнтів; — догляд за волоссям (миття, розчісування, гоління, підстригання); — догляд за статевими органами, промежиною (профілактика попрілостей); — догляд за очима (промивання, очні ванночки); — догляд за вухами, оброблення зовнішнього слухового ходу; — догляд за носовими ходами; — догляд за порожниною рота (огляд, протирання, зрошення, чищення зубів, полоскання); — техніка підкладання металевого і гумового суден тяжкохворим; — техніка подавання сечоприймача лежачим пацієнтам. <p><i>Режим фізичної активності пацієнта (загальний, напівліжковий, ліжковий, суворий ліжковий). Положення пацієнта в ліжку (активне, пасивне, вимушене).</i></p> <p><i>Основні вимоги до гігієни тіла пацієнта. Догляд за шкірою, природними складками.</i></p>	<p>4</p>
<p>10</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Температура тіла здорової людини. Правила зберігання термометрів, дезінфекція після використання.</p> <p>Вимірювання температури тіла, вибір місця, реєстрація результатів. Типи температурних кривих.</p> <p>Гарячка: стадії, основні симптоми, особливості спостереження та догляду за пацієнтами з гарячкою. Критичне та літичне зниження температури тіла.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — техніка вимірювання температури тіла, оцінювання отриманих даних, реєстрація; — догляд за пацієнтом з гарячкою; — надання медичної допомоги пацієнтові під час критичного зниження температури тіла; — підмивання пацієнтки в ліжку. 	<p>2</p>
	<p>Самостійна робота</p>	<p>Температура тіла здорової людини. Правила зберігання термометрів, дезінфекція після використання.</p>	<p>3</p>
<p>11</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Спостереження за диханням (частотою, глибиною, ритмом). Визначення частоти дихання. Спірометрія.</p> <p>Дезінфекція мокротиння. Допомога пацієнту в разі виникнення задишки.</p> <p>Спостереження і догляд за пацієнтом у разі виникнення кровохаркання або легеневої кровотечі. Надання долікарської допомоги.</p>	<p>4</p>

	<p>Самостійна робота</p>	<p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — підрахунок частоти дихання, оцінювання отриманих даних; — допомога хворому під час кашлю, задишки; — долікарська допомога в разі виникнення кровохаркання, легеневої кровотечі; <p><i>Допомога пацієнтові під час кашлю. Правила користування індивідуальною плевальницею, її дезінфекція.</i></p>	<p>3</p>
<p>12</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Пульс: техніка визначення, характеристика, реєстрація результатів у температурному листку. Види порушення пульсу (тахікардія, брадикардія, аритмія). Дефіцит пульсу.</p>	<p>4</p>
<p>13</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — визначення пульсу, його характеристика, реєстрація; <p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Артеріальний тиск: техніка вимірювання, реєстрація отриманих даних, нормальні показники АТ згідно з даними ВООЗ.</p> <p>Спостереження і догляд за пацієнтом у разі виникнення болю в ділянці серця, задишки. Догляд за пацієнтами з хронічною серцевою недостатністю. Долікарська допомога при гострій судинній недостатності (непритомність, колапс, шок).</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — вимірювання артеріального тиску, його оцінювання, реєстрація; 	<p>4</p>
	<p>Самостійна робота</p>	<p><i>Клінічні симптоми захворювань органів кровообігу: біль у ділянці серця або за грудниною, перебої в роботі серця, серцебиття, задишка, набряки.</i></p>	<p>3</p>
<p>14</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Невідкладна медична допомога після аспірації блювотних мас. Підготовка пацієнта, оснащення та техніка промивання шлунка. Спостереження за пацієнтами під час та після промивання шлунка.</p> <p>Підготовка пацієнта, оснащення та техніка постановки клізм: очисної, сифонної, олійної, гіпертонічної, лікувальної. Спостереження за пацієнтом під час та після постановки клізм. Підготовка пацієнта, оснащення та техніка введення газовивідної трубки. Показання, протипоказання.</p> <p>Взяття на лабораторне дослідження промивних вод шлунка і блювотних мас.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — техніка застосування газовивідної трубки; — техніка застосування очисної клізми; 	<p>4</p>

		<ul style="list-style-type: none"> — техніка промивання шлунка; — техніка застосування сифонної клізми; — техніка застосування лікувальної клізми; — надання долікарської допомоги під час блювання, аспірації блювотних мас; — надання долікарської допомоги в разі виникнення шлунково-кишкової кровотечі; — взяття блювотних мас і промивних вод шлунка для дослідження; <p style="text-align: center;"><i>Спостереження і догляд за пацієнтами з порушенням функцій травного каналу. Допомога хворому під час блювання.</i></p>	3
	Самостійна робота		
		2 семестр	
1	Лекція	<p style="text-align: center;">Харчування пацієнтів</p> <p>Склад та енергетична цінність їжі. Основні принципи лікувального харчування. Дієтичні столи за М.І. Певзнером, їх характеристика. Організація харчування хворих у стаціонарі.</p> <p>Годування тяжкохворих. Штучне харчування хворих: види, характеристика. Поняття про парентеральне живлення: показання, розчини.</p>	2
	Самостійна робота	<i>Харчування пацієнтів</i>	2
2	Лекція	<p style="text-align: center;">Спостереження і догляд за пацієнтами із захворюваннями крові та кровотворної системи, спостереження і догляд за тяжкохворими та агонуючими</p> <p>Клінічні симптоми захворювань крові та кровотворної системи: біль, відрижка, печія, нудота, блювання, порушення апетиту, сухість в роті, заїди в кутках рота, блідість шкіри. Особливості спостереження і догляду за пацієнтами з крові та кровотворної системи. Симптоми: спрага, печія, схуднення, набряки, долікарська допомога. Визначення, причини, заходи профілактики. Право пацієнта на отримання інформації про призначену процедуру та необхідність його згоди на проведення.</p> <p>Спостереження і догляд за тяжкохворими і агонізуючими. Клінічна й біологічна смерть. Принципи реанімації. Правила поводження з трупом</p>	2
3	Лекція	<p style="text-align: center;">Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів</p> <p>Шляхи введення лікарських засобів в організм людини: зовнішній (через шкірні покриви, слизові оболонки і</p>	2

		<p>дихальні шляхи), ентеральний і парантеральний. Місцева і резорбтивна дія ліків. Право пацієнта на отримання інформації про призначений лікарський засіб. Необхідність отримання згоди пацієнта на введення ліків. Зовнішні застосування лікарських засобів: переваги та недоліки, техніка застосування. Переваги та недоліки ентерального введення, взаємодія ліків з продуктами. Сублінгвальний та ректальний способи введення лікарських засобів. Парантеральний шлях введення лікарських засобів, його особливості, переваги та недоліки. Види ін'єкцій. Анатомічні ділянки для парантерального введення лікарських засобів. Ускладнення, їх профілактика. Тактика фельдшера в разі виникнення можливих ускладнень.</p> <p>Виписування і отримання лікарських засобів в умовах стаціонару. Правила зберігання, розміщення та обліку ліків у відділенні. Зберігання, призначення, застосування і облік препаратів списків А і В.</p>	
	<p><i>Самостійна робота</i></p>	<p><i>Виписування та зберігання лікарських засобів, застосування лікарських засобів</i></p>	<p>2</p>
<p>4</p>	<p><i>Лекція</i></p>	<p>Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях</p> <p>Характеристика основних методів лабораторних досліджень. Участь фельдшера в проведенні лабораторних досліджень. Підготовка пацієнта, взяття і направлення матеріалу для лабораторного дослідження.</p> <p>Методи лабораторного дослідження мокротиння: загальний, бактеріологічний, виявлення мікобактерій туберкульозу, атипичних клітин.</p> <p>Фракційне зондування: показання, протипоказання, демонстрація всього необхідного для його проведення. РН-метричне дослідження шлункового вмісту.</p> <p>Дуоденальне зондування: показання, протипоказання, демонстрація всього необхідного для його проведення.</p> <p>Діагностичне значення промивних вод шлунка, вмісту шлунка, отриманого при фракційному зондуванні; вмісту дванадцятипалої кишки, отриманого при дуоденальному зондуванні.</p> <p>Діагностичне значення лабораторних методів дослідження сечі: загального, бактеріологічного, за методами Нечипоренка та Зимницького, на діастазу, 17-кетостероїди, глюкозу.</p> <p>Діагностичне значення лабораторних методів дослідження калу: копрологічного, бактеріологічного, на приховану кров, яйця гельмінтів.</p>	<p>2</p>
<p>5</p>	<p><i>Лекція</i></p>	<p>Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях</p> <p>Характеристика основних методів інструментального обстеження пацієнтів.</p> <p>Участь фельдшера в підготовці пацієнтів до рентгенологічного, ендоскопічного та ультразвукового</p>	<p>2</p>

6	Лекція	<p>досліджень.</p> <p>Пункції: види (абдомінальна, плевральна), показання до їх проведення, підготовка пацієнта до маніпуляції, участь фельдшера в проведенні пункції.</p> <p>Медична етика. Право пацієнта на отримання інформації про призначене обстеження та необхідність його згоди на проведення.</p> <p>Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань.</p> <p>Загартування. Уявлення про психотерапію. Сім'я та здоров'я. Активне довголіття</p> <p>Здоров'я, чинники ризику виникнення захворювань. Формування здорового способу життя, профілактика захворювань.</p> <p>Визначення поняття “здоров'я” — індивідуального і суспільного. Показники суспільного здоров'я: народжуваність, смертність, середня тривалість життя, захворюваність.</p> <p>Чинники ризику виникнення захворювань, характеристика найвагоміших чинників: забруднення навколишнього природного середовища, нераціональне харчування, гіподинамія, шкідливі звички (алкоголізм, тютюнокуріння, наркоманія, токсикоманія), психоемоційна напруженість, генетична схильність та ін. Формування здорового способу життя — основа профілактики захворювань. Види профілактики (первинна, вторинна).</p> <p>Диспансеризація — активна форма медичного спостереження за станом здоров'я населення. Масове обстеження населення, його роль у виявленні та ранній діагностиці захворювань. Диспансерне спостереження за окремим групами населення. Види спеціалізованих диспансерів, їх організація, форми й методи роботи.</p> <p>Активне раннє виявлення хворих, їх облік, диспансеризація, надання систематичної кваліфікованої медичної допомоги. Патронаж. Роль фельдшера в системі диспансерного спостереження.</p> <p>Визначення поняття “психотерапія”, її значення для профілактики і лікування.</p> <p>Гармонійна сім'я — запорука здоров'я. Залежність здоров'я дорослого населення від сімейного стану. Соціальні й психологічні проблеми сім'ї, проблема розлучень. Роль сім'ї у формуванні здоров'я дітей.</p> <p>Визначення поняття геронтології, геронтологічна класифікація.</p> <p>Показники довголіття. Середня тривалість життя чоловіків і жінок. Проблема постаріння населення. Проблеми людей літнього та старечого віку. Герогігієна, її завдання у вирішенні питань гігієни праці, відпочинку, способу життя людей літнього і старечого віку.</p> <p>Геріатрія: визначення, завдання.</p> <p>Проблеми деонтології в геріатрії. Медичне обслуговування осіб літнього і старечого віку.</p>	2
---	--------	---	---

		<p>Соціальна і психологічна адаптація людей літнього і старечого віку. Основні умови активного довголіття.</p> <p>Загартування організму. Уявлення про психічну саморегуляцію. Сім'я та здоров'я. Активне довголіття.</p> <p>Визначення поняття “загартування”. Основні принципи загартування: поступовість, систематичність, урахування індивідуальних особливостей організму, позитивна емоційна установка, поєднання з фізичною активністю.</p> <p>Характеристика основних засобів загартування. Рекомендації щодо загартування здорової людини.</p> <p><i>Формування здорового способу життя, профілактика захворювань</i></p> <p><i>Сім'я та здоров'я. Активне довголіття</i></p>	
1	<p>Самостійна робота</p> <p>Практичне заняття</p>	<p style="text-align: center;">2 семестр</p> <p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Допомога пацієнтові в разі нетримання сечі. Застосування різних видів сечоприймачів. Надання медичної допомоги пацієнту в разі гострої затримки сечі. Техніка проведення катетеризації сечового міхура м'яким катетером. Види катетерів. Особливості застосування катетерів у чоловіків і жінок. Техніка промивання сечового міхура дезінфекційними розчинами, показання і протипоказання до промивання.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — визначення добового діурезу, водного балансу, оцінювання отриманих даних; — катетеризація сечового міхура м'яким катетером; — промивання сечового міхура; — подавання сечоприймача лежачому пацієнтові; — підкладання судна лежачому пацієнтові; — підмивання пацієнтки в ліжку. 	<p style="text-align: center;">5</p> <p style="text-align: center;">4</p>
2	<p>Самостійна робота</p> <p>Практичне заняття</p>	<p><i>Визначення добового діурезу, водного балансу.</i></p> <p><i>Спостереження і догляд за пацієнтами із захворюваннями нирок і сечовивідної системи.</i></p> <p>Спостереження і догляд за пацієнтами</p> <p>Спостереження та догляд за тяжкохворими та агонізуючими.</p> <p>Догляд за волоссям, очима, вухами, носовими ходами, порожниною рота, статевими органами (підмивання, висушування). Паліативна та хоспісна допомога. Етико-деонтологічні особливості спілкування з безнадійно хворим пацієнтом, його сім'єю і близькими. Констатація клінічної і</p>	<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">4</p>

	<p>Самостійна робота</p>	<p>біологічної смерті. Проведення реанімаційних заходів на ФАПі (штучна вентиляція легенів, непрямий масаж серця та ін.). Правила поводження з трупом.</p> <p><i>Паліативна та хоспісна допомога</i></p>	<p>3</p>
<p>3</p>	<p>Практичне заняття</p>	<p>Харчування пацієнтів Складання порційної вимоги. Складання добового меню згідно з рекомендованою дієтою. Годування тяжкохворих у ліжку (з ложки, напувальника). Уведення харчових сумішей через зонд. Годування пацієнта через гастростому, догляд за нею. Парентеральне живлення: показання, розчини.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — складання порційної вимоги; — складання приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою; — годування лежачого пацієнта з ложки, напувальника; — годування пацієнта через назогастральний зонд за допомогою шприца Жане; — годування через гастростому, оброблення шкіри навколо гастростоми. <p><i>Навчання пацієнта принципам раціонального та лікувального харчування.</i></p>	<p>4</p>
	<p>Самостійна робота</p>	<p>Найпростіші методи фізіотерапії Техніка процедури (постановка банок, накладання гірчичників, компресів, мішура з льодом, грілки). Догляд за пацієнтом під час проведення процедури. Право пацієнта на інформацію про процедуру; необхідність отримання його згоди. Оксигенотерапія: цілі та методи. Правила зберігання кисневих балонів. Централізоване подавання кисню. Оксигенотерапія через носові катетери, кисневі маски. Гіпербарична оксигенація. Техніка безпеки під час роботи з кисневими установками. Подавання кисню з кисневої подушки.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — техніка застосування банок; — техніка накладання гірчичників; — техніка зігрівальних компресів; — техніка охолоджувальних компресів; — техніка застосування грілки; — техніка застосування мішура з льодом; — подавання кисню з кисневої подушки. <p><i>Методи найпростішої фізіотерапії, показання та протипоказання до їх застосування. Підготовка пацієнта,</i></p>	<p>4</p>
	<p>Самостійна робота</p>		

		<p><i>оснащення, вибір місця для проведення процедури, Можливі ускладнення під час і після процедур, профілактика їх. Правила техніки безпеки під час застосування найпростіших методів фізіотерапії.</i></p>	8
5	<p>Практичне заняття</p>	<p>Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів</p> <p>Виписування, облік і зберігання лікарських засобів. Робота фельдшера з листком лікарських призначень. Зберігання лікарських засобів у відділенні, на ФАПі; розміщення в медичній шафі відповідно до їх застосування. Облік та зберігання отруйних і сильнодіючих засобів (списки А і В).</p> <p>Оформлення облікових журналів.</p> <p>Виписування вимоги-накладної на лікарські засоби та порядок отримання їх з аптеки.</p> <p>Особливості виписування рецепту-вимоги на наркотичні засоби та етиловий спирт.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — складання вимоги-накладної на лікарські засоби; — розкладання лікарських засобів у медичній шафі відповідно до їх застосування; 	4
	<p>Самостійна робота</p>	<p><i>Зберігання лікарських засобів у відділенні, на ФАПі; розміщення в медичній шафі відповідно до їх застосування. Облік та зберігання отруйних і сильнодіючих засобів (списки А і В).</i></p>	2
6	<p>Практичне заняття</p>	<p>Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів</p> <p>Зовнішнє застосування лікарських засобів: втирання мазі, змащування шкіри, застосування пластирів, крапель, бовтанок, присипок.</p> <p>Закапування крапель у ніс, вуха, очі. Закладання мазі за повіки. Використання кишенькових інгаляторів.</p> <p>Ентеральні способи введення ліків. Пероральний, сублінгвальний і ректальний способи застосування лікарських засобів.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — втирання мазі, накладання пластиру, застосування присипки; — закапування крапель у ніс, вуха, очі; — закладання мазі за повіки. — техніка користування кишеньковим аерозольним інгалятором; 	4
	<p>Самостійна робота</p>	<p><i>Зовнішнє застосування лікарських засобів: втирання мазі, змащування шкіри, застосування пластирів, крапель, бовтанок, присипок.</i></p>	2

10	<i>Практичне заняття</i>	Підсумкове практичне заняття з 3 по 7 практичне заняття	4
11	<i>Практичне заняття</i>	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів Внутрішньом'язові ін'єкції: вибір шприца, голки та місця для виконання ін'єкції. Розведення порошкоподібних антибіотиків для виконання проби на чутливість організму до препарату та для парентерального введення (1:1, 1:2). Особливості розведення і введення біциліну. Техніка виконання внутрішньом'язових ін'єкцій. Практичні навички: — техніка внутрішньом'язових ін'єкцій; — розведення і розрахунок дози антибіотика;	4
	Самостійна робота	<i>Знезаражування одноразових шприців і голки після їх використання.</i>	2
12	<i>Практичне заняття</i>	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів Венепункція: мета, вибір шприца і голки, застосування голки Дюфо. Техніка кровопускання, показання і протипоказання. Техніка струминного введення лікарських засобів за допомогою шприца. Практичні навички: — техніка накладання джгута; — техніка внутрішньовенного струминного введення лікарських засобів;	4
	Самостійна робота	<i>Особливості введення кальцію хлориду та серцевих глікозидів.</i>	2
13	<i>Практичне заняття</i>	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів Взяття крові з вени для імунологічного, біохімічного, бактеріологічного досліджень, на коагулограму. Особливості взяття крові з вени на наявність алкоголю. Аутогемотерапія. Практичні навички: — техніка взяття крові з вени для лабораторних досліджень; — техніка аутогемотерапії; — техніка кровопускання;	4
	Самостійна робота	<i>Знезаражування одноразових шприців та голки після їх використання.</i>	2

14	<i>Практичне заняття</i>	<p>Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів</p> <p>Монтаж і складання системи для внутрішньовенного вливання. Заповнення системи для інфузійної терапії.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — заповнення системи одноразового використання інфузійним розчином; 	4
15	<i>Практичне заняття</i>	<p>Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів</p> <p>Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів, заміна використаного флакона. Регулювання швидкості введення розчинів. Додаткове введення ліків. Дезінфекція системи після використання.</p> <p>Ускладнення, які можуть виникати під час виконання ін'єкцій: алергійні реакції (місцеві, загальні, анафілактичний шок). Протишоковий набір.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів. 	4
	<i>Самостійна робота</i>	<p><i>Віддалені ускладнення (СНІД, гепатити). Розвиток інфільтрату (причини, ознаки, лікування, профілактика). Виникнення абсцесу (причини, місцеві і загальні ознаки, лікування, профілактика). Пломка голки, повітряна і жирова емболія, помилкове введення препарату. Механічне ушкодження нервових стовбурів. Причини та ознаки виникнення тромбофлебіту. Гематома (профілактика, лікування). Сепсис (основні ознаки, причини, профілактика).</i></p> <p><i>Чинні накази МОЗ України щодо профілактики СНІДу, вірусного гепатиту.</i></p>	4
16	<i>Практичне заняття</i>	<p>Підсумкове практичне заняття з 7 по 11 заняття</p>	4
17	<i>Практичне заняття</i>	<p>Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях</p> <p>Участь фельдшера в лабораторних дослідженнях.</p> <p>Збирання мокротиння на загальний клінічний аналіз, бактеріологічне дослідження, для виявлення мікобактерій туберкульозу, атипівих клітин.</p> <p>Взяття мазка із зів та носа.</p> <p>Практичні навички:</p> <ul style="list-style-type: none"> — техніка взяття мазка із зів й носа; — збирання мокротиння для загального клінічного аналізу, бактеріологічного дослідження, дослідження для виявлення мікобактерій туберкульозу, атипівих 	4

18	Самостійна робота	клітин; <i>Чинні накази МОЗ України про лабораторне обстеження пацієнтів, хворих на ангіну, з метою виявлення та профілактики дифтерії.</i>	3
	Практичне заняття	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях Підготовка пацієнта, оснащення й техніка фракційного зондування, направлення матеріалу до лабораторії. Підготовка пацієнта, оснащення та техніка дуоденального зондування, направлення матеріалу до лабораторії. Практичні навички: — техніка фракційного зондування, направлення матеріалу до лабораторії; — техніка дуоденального зондування, направлення матеріалу до лабораторії;	4
19	Самостійна робота	<i>Підготовка пацієнта до зондування і направлення матеріалу до лабораторії</i>	3
	Практичне заняття	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях Збирання сечі для лабораторного дослідження: загального, бактеріологічного, за методами Зимницького та Нечипоренка, визначення діастази, глюкози, 17-кетостероїдів. Взяття калу для копрологічного, бактеріологічного дослідження, дослідження на приховану кров, яйця гельмінтів. Практичні навички: — збирання сечі для загального клінічного аналізу; — збирання сечі для дослідження за методом Нечипоренка; — збирання сечі для дослідження функцій нирок за методом Зимницького; — збирання сечі для дослідження на діастазу, 17-кетостероїди; — збирання сечі для дослідження на наявність глюкози, кетонів; — збирання сечі для бактеріологічного дослідження; — підготовка і взяття калу для лабораторних досліджень: копрологічного, бактеріологічного, на приховану кров, на наявність яєць гельмінтів; — виписування направлення на лабораторне обстеження	4
	Самостійна робота	<i>Взяття калу для копрологічного, бактеріологічного дослідження, дослідження на приховану кров, яйця гельмінтів.</i>	3

4. Структура освітнього компонента

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Навчальна практика під керівництвом викладача	Самостійна робота
1	Вступ. Охорона праці в галузі	2	2	—	—
2	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація	54	10	32	12
3	Особиста гігієна пацієнтів	8	—	4	4
4	Харчування пацієнтів	12	2	4	6
5	Найпростіші методи фізіотерапії	12	—	4	8
6	Спостереження і догляд за пацієнтами	60	14	28	18
7	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів	73	2	48	23
8	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях	42	4	24	14
9	Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань. Формування здорового способу життя, профілактика захворювань	3	1	—	2
10	Загартування. Уявлення про психотерапію. Сім'я та здоров'я. Активне довголіття	4	1	—	3
	Усього	270	36	144	90

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Вступ. Охорона праці в галузі	2
2	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Приготування робочих дезінфікуючих розчинів	2
3	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Загальні відомості про гепатит, ВІЛ і СНІД	2
4	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Загальні відомості про інфекційний контроль, методи обробки рук медперсоналу	2
5	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Стерилізація. Передстерилізаційна очистка виробів медичного призначення	2
6	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Поняття про асептику та антисептику	2
7	Спостереження і догляд за пацієнтами: температура, гарячка	2
8	Спостереження і догляд за пацієнтами із захворюванням органів дихання	2
9	Спостереження і догляд за пацієнтами клінічні симптоми захворювань органів кровообігу	
10	Спостереження і догляд за пацієнтами клінічні симптоми захворювань органів травлення. Клізми	
11	Спостереження і догляд за пацієнтами клінічні симптоми захворювань нирок та сечовивідних шляхів	
12	Спостереження і догляд за хворими з алергічними захворюваннями та із захворюваннями ендокринної системи	
	Всього	16
<i>2 семестр</i>		
1	Харчування пацієнтів	2
2	Спостереження і догляд за пацієнтами із захворюваннями крові та кровотворної системи, спостереження і догляд за тяжкохворими та агонуючими	2
3	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів	2
4	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях	2
5	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях	2
6	Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань. Загартування. Уявлення про психотерапію. Сім'я та здоров'я. Активне довголіття	2
	Всього	20

	Всього I – II семестр	36
--	------------------------------	-----------

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Типи лікувально – профілактичних закладів	4
2	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Дезінфекція: розділи, види, методи	4
3	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Маркування інвентаря для прибирання	4
4	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація: методи, режими	4
5	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Санітарно – протиепідемічний режим лікувально – профілактичного закладу, медична документація	4
6	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Санітарно – протиепідемічний режим приймального відділення	4
7	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів. Дезінфекція. Стерилізація. Санітарно – протиепідемічний режим терапевтичного відділення	4
8	Підсумкове практичне заняття	4
9	Особиста гігієна пацієнтів	4
10	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
11	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
12	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
13	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
14	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
	<i>Всього</i>	64
<i>2 семестр</i>		
1	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
2	Спостереження і догляд за пацієнтами.	4
3	Харчування пацієнтів	4
4	Найпростіші методи фізіотерапії	4
5	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів.	4
6	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Ентеральні способи введення ліків	4

7	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Види голок. Набирання ліків з ампул та флаконів	4
8	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Внутрішньошкірні ін'єкції	4
9	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Підшкірні ін'єкції	4
10	Підсумкове практичне заняття з 3 по 7	4
11	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Внутрішньом'язові ін'єкції	4
12	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Венепункції	4
13	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Взяття крові з вени для біохімічного дослідження. Аутогемотерапія	4
14	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Інфузійна терапія	4
15	Виписування, зберігання і застосування лікарських засобів. Внутрішньовенне краплинне введення	4
16	Підсумкове практичне заняття з 7 по 11 практичне заняття	4
17	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях	4
18	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях. Фракційне зондування шлунка. Дуоденальне зондування	4
19	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях. Збирання сечі для лабораторного дослідження. Взяття калу	4
20	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях. Рентгенологічні, ендоскопічні методи дослідження	4
21	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях. Пункції: абдомінальна, люмбальна, плевральна.	4
22	Підсумкове практичне заняття з 13 по 19 практичне заняття	4
	Усього	80
	Всього	144

7. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Санітарно-протиепідемічний режим лікувально-профілактичних закладів	12
2	Особиста гігієна пацієнтів	4
3	Харчування пацієнтів	6
4	Найпростіші методи фізіотерапії	8
5	Спостереження і догляд за пацієнтами	18
6	Застосування лікарських засобів	23
7	Участь фельдшера в лабораторних та інструментальних дослідженнях	14
8	Здоров'я. Чинники ризику виникнення захворювань. Формування здорового способу життя, профілактика захворювань	2
9	Загартування. Уявлення про психотерапію. Сім'я і здоров'я. Активне довголіття	3

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Миття рук. Гігієнічна антисептика рук.
2. Надягання стерильних рукавичок.
3. Знімання та дезінфекція використаних рукавичок.
4. Приготування розчинів хлорного вапна (10 %; 0,5 %; 1 %), хлораміну (1 %; 3 %; 5 %).
5. Приготування робочих розчинів сучасних дезінфекційних засобів (неохлору, дезактину, хлорантоїну).
6. Дезінфекція одноразових шприців і голок після їх використання.
7. Передстерилізаційне очищення виробів медичного призначення.
8. Контроль якості передстерилізаційного очищення виробів медичного призначення (азопірамова проба, проба з препаратом “Факел-2”, фенолфталеїнова проба).
9. Дезінфекція маніпуляційного стола.
10. Санітарне оброблення пацієнта з педикульозом.
11. Комплексна профілактика пролежнів.
12. Догляд за шкірою в разі наявності пролежнів.
13. Користування гумовим колом, його дезінфекція.
14. Техніка накладання гірчичників.
15. Техніка накладання вологого зігрівального компресу.
16. Техніка застосування грілки, її дезінфекція.
17. Техніка застосування міхура з льодом, його дезінфекція.
18. Подання кисню з кисневої подушки.
19. Техніка вимірювання температури тіла, оцінювання отриманих даних, реєстрація.
20. Підрахунок частоти дихання, оцінювання отриманих даних.
21. Визначення пульсу, його характеристика, реєстрація.
22. Вимірювання артеріального тиску, його оцінювання, реєстрація.
23. Визначення добового діурезу, водного балансу, оцінювання отриманих даних.
24. Техніка застосування очисної клізми.
25. Техніка промивання шлунка.
26. Техніка застосування сифонної клізми.
27. Техніка застосування лікувальної клізми.
28. Катетеризація сечового міхура м'яким катетером.
29. Техніка користування кишеньковим аерозольним інгалятором.
30. Техніка набирання лікарських засобів із ампул, флаконів.
31. Техніка внутрішньошкірних ін'єкцій.
32. Техніка підшкірних ін'єкцій.
33. Користування інсуліновим шприцом. Розрахунок дози інсуліну.
34. Техніка введення олійних розчинів, оброблення інструментарію після ін'єкції.
35. Техніка внутрішньом'язових ін'єкцій.
36. Розведення і розрахунок дози антибіотика.
37. Техніка внутрішньовенного струминного введення лікарських засобів.
38. Техніка взяття крові з вени для лабораторних досліджень.
39. Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів.
40. Збирання мокротиння для виявлення мікобактерій туберкульозу, бактеріологічного дослідження.
41. Збирання сечі для загального клінічного аналізу.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО СЕМЕСТРОВОГО ЕКЗАМЕНУ

1. Проведення повного та часткового санітарного оброблення пацієнта.
2. Санітарне оброблення пацієнта з педикульозом.
3. Долікарська допомога хворому в разі погіршення стану під час приймання гігієнічної ванни.
4. Приготування розчинів хлорного вапна (10 %; 0,5 %; 1 %), хлораміну (1 %, 3 %; 5 %).
5. Дезінфекція предметів догляду, особистої гігієни пацієнта, посуду.
6. Контроль якості передстерилізаційного очищення виробів медичного призначення.
7. Стерилізація медичного інструментарію кип'ятінням (у домашніх умовах).
8. Стерилізація в повітряному стерилізаторі. Контроль якості стерилізації.
9. Стерилізація парою під тиском у парових стерилізаторах. Контроль якості стерилізації.
10. Користування стерильною стерилізаційною коробкою (біксом).
11. Підготовка до роботи маніпуляційного кабінету.
12. Облаштування ліжка пацієнта.
13. Техніка заміни натільної і постільної білизни лежачому хворому.
14. Техніка користування функціональним ліжком.
15. Техніка транспортування і перекладання пацієнта.
16. Догляд за шкірою, вмивання лежачих пацієнтів, обтирання.
17. Догляд за волоссям лежачих пацієнтів: миття, розчісування, гоління, підстригання.
18. Догляд за статевими органами, промежиною (підмивання, висушування).
19. Догляд за очима: промивання, ванночки.
20. Догляд за вухами, оброблення зовнішнього слухового ходу.
21. Догляд за носовими ходами.
22. Догляд за порожниною рота (огляд, зрошення, протирання, чищення зубів, полоскання).
23. Комплексна профілактика пролежнів.
24. Догляд за шкірою в разі наявності пролежнів.
25. Техніка підкладання металевого і гумового суден важкохворим.
26. Техніка подавання сечоприймача лежачим пацієнтам.
27. Користування гумовим колом.
28. Складання порційної вимоги.
29. Складання приблизного добового меню згідно з рекомендованою дієтою.
30. Годування лежачого пацієнта з ложки, напувальника.
31. Введення харчових сумішей через зонд, годування через гастростому, оброблення шкіри навколо гастростоми.
32. Техніка вимірювання температури тіла, реєстрація.
33. Догляд за пацієнтами з лихоманкою.
34. Надання допомоги пацієнту під час критичного та літичного зниження температури тіла.
35. Підрахунок частоти дихання, оцінка отриманих даних.
36. Долікарська допомога у разі виникнення кровохаркання, легеневої кровотечі.
37. Подавання кисню з кисневої подушки. Централізоване подавання кисню через носові катетери, кисневі маски.
38. Визначення пульсу, його характеристика, реєстрація у температурному листку.
39. Вимірювання артеріального тиску, його оцінювання, реєстрація.
40. Надання першої допомоги під час блювання, аспірації блювотних мас.
41. Надання долікарської допомоги в разі виникнення шлунково-кишкової кровотечі.
42. Техніка застосування газовивідної трубки.
43. Техніка очисної клізми.

44. Техніка промивання шлунка.
45. Техніка сифонної клізми.
46. Техніка лікувальної клізми.
47. Катетеризація сечового міхура м'яким катетером.
48. Визначення добового діурезу, водного балансу.
49. Техніка застосування банок.
50. Техніка застосування гірчичників.
51. Техніка накладання зігрівальних компресів.
52. Техніка охолоджувальних компресів.
53. Техніка застосування грілки.
54. Техніка застосування міхура з льодом.
55. Вибірка призначень лікаря з листка призначень.
56. Складання рецепту-вимоги на лікарські засоби.
57. Розкладання лікарських засобів у медичній шафі за способом їх застосування.
58. Втирання мазі, накладання пластиру, застосування присипки.
59. Закапування крапель у ніс, вуха, очі.
60. Закладання мазі за повіки.
61. Техніка користування індивідуальним кишеньковим інгалятором.
62. Техніка набирання лікарських засобів із ампул і флаконів.
63. Техніка внутрішньошкірних ін'єкцій.
64. Проведення проб на чутливість до лікарських засобів.
65. Техніка проведення проби Манту.
66. Техніка підшкірних ін'єкцій.
67. Користування інсуліновим шприцом. Розрахунок дози інсуліну.
68. Техніка введення олійних розчинів, оброблення інструментів після ін'єкцій.
69. Техніка внутрішньом'язових ін'єкцій.
70. Розведення та розрахунок дози антибіотика.
71. Техніка накладання джгута.
72. Техніка венепункції, внутрішньовенного струминного введення лікарських засобів.
73. Техніка взяття крові з вени для лабораторного дослідження: бактеріологічного, біохімічного.
74. Монтаж і заповнення системи для внутрішньовенних вливань.
75. Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів.
76. Техніка кровопускання.
77. Техніка взяття мазка із зів'язи й носа.
78. Збирання мокротиння для лабораторного дослідження: загального, бактеріологічного, для виявлення мікобактерій туберкульозу, атипичних клітин.
79. Взяття блювотних мас і промивних вод шлунка для дослідження.
80. Взяття калу для лабораторного дослідження: копрологічного, бактеріологічного, на приховану кров, на яйця гельмінтів.
81. Техніка фракційного та дуоденального зондування.
82. Підготовка пацієнта та взяття сечі для загального та бактеріологічного дослідження.
83. Підготовка пацієнта та взяття сечі для дослідження за методом Нечипоренка.
84. Підготовка пацієнта для взяття сечі для дослідження за методом Зимницького.
85. Виписування направлень на лабораторне дослідження.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

1. Дезінфекція предметів догляду, особистої гігієни пацієнта, посуду.
2. Контроль якості передстерилізаційного очищення виробів медичного призначення.
3. Комплексна профілактика пролежнів.
4. Догляд за шкірою в разі наявності пролежнів.
5. Користування гумовим колом.
6. Годування лежачого пацієнта з ложки, напувальника. Уведення харчових сумішей через зонд, годування через гастростому, оброблення шкіри навколо гастростоми.
7. Техніка вимірювання температури тіла, реєстрація.
8. Догляд за пацієнтами з лихоманкою. Надання допомоги пацієнтові під час критичного зниження температури тіла.
9. Підрахунок частоти дихання, оцінювання отриманих даних.
10. Долікарська допомога в разі виникнення кровохаркання, легеневої кровотечі.
11. Подавання кисню з кисневої подушки.
12. Визначення пульсу, його характеристика, реєстрація в температурному листку.
13. Вимірювання артеріального тиску, його оцінювання, реєстрація.
14. Надання першої допомоги під час блювання, аспірації блювотних мас.
15. Надання долікарської допомоги в разі виникнення шлунково-кишкової кровотечі.
16. Техніка застосування банок.
17. Техніка застосування гірчичників.
18. Техніка накладання зігрівальних компресів.
19. Техніка охолоджувальних компресів.
20. Техніка застосування грілки.
21. Техніка застосування міхура з льодом.
22. Техніка користування індивідуальним кишеньковим інгалятором.
23. Техніка внутрішньошкірних ін'єкцій.
24. Проведення проб на чутливість до лікарських засобів.
25. Техніка підшкірних ін'єкцій.
26. Користування інсуліновим шприцом. Розрахунок дози інсуліну.
27. Техніка введення олійних розчинів, оброблення інструментів після ін'єкцій.
28. Техніка внутрішньом'язових ін'єкцій.
29. Розведення та розрахунок дози антибіотика.
30. Техніка внутрішньовенного струминного введення лікарських засобів.
31. Техніка взяття крові з вени для лабораторного дослідження
32. Техніка внутрішньовенного краплинного введення лікарських засобів.

9. Індивідуальні завдання

З метою кращого засвоєння здобувачами освіти освітньої компоненти з догляду за хворими та медичною маніпуляційною технікою програмою і навчальним планом спеціальності передбачене виконання індивідуальних завдань:

1. Кожному здобувачу освіти дано завдання по складанню тестів та задач, кросвордів згідно тем програми.
2. Підготовка здобувачами освіти відеофільмів, стендів.

10. Методи навчання

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні заняття, самостійна позааудиторна робота. Під час практичних занять використовуються засоби наочності, зокрема на всі заняття створені мультимедійні презентації, інтерактивні методи.

Практичні заняття спрямовані на отримання базових знань та відпрацювання алгоритмів виконання практичних навичок на рівні навички. На практичних заняттях студенти опановують уміння спілкуватися з хворими як на прикладах розігрування елементів рольової та ділової гри, так і безпосередньо при роботі з хворими.

11. Методи контролю

На лекціях та практичних заняттях контроль знань проводиться різними методами: опитування, розв'язування тестових завдань, виконання практичних навичок при роботі в малих групах, та індивідуальне виконання практичної навички. Значне місце при оцінці знань відводиться розв'язуванню ситуаційних задач як типових так і підвищеної складності.

Контроль самостійної позааудиторної роботи проводиться у формі виконання індивідуальних завдань на практичних заняттях, індивідуальних консультаціях згідно графіка.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену, який включає усні відповіді та виконання практичної навички.

12. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з освітнього компонента

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з догляду за хворими та медичної маніпуляційної техніки складено для визначення рівня підготовки фахових молодших бакалаврів у закладі фахової передвищої освіти КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» за спеціальністю 223 Медсестринство галузь знань 22 Охорона здоров'я ОПП «Лікувальна справа» відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»» № 1202 від 08.11.2021 року), та навчальних планів 2023 року.

КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма:	Лікувальна справа

Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;

- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів вищої освіти;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів освіти відбувається під час с практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою: «5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Критерії оцінювання знань і вмінь

При оцінюванні досягнень здобувачів фахової передвищої освіти враховується:

- застосування системного підходу: вміння бачити місце питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильність та повнота розкриття питання, вміння чітко, логічно, систематизовано викласти матеріал;
- рівень осмислення навчального матеріалу, повнота розкриття змісту понять, характеру закономірних зв'язків та залежностей між явищами, які вони відображають, точність застосування наукових термінів;
- рівень виявлення аналітичних вмінь, вміння обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу, демонструючи навички наукового узагальнення проблеми та вміння зробити достатньо мотивовані висновки;
- вільне володіння матеріалом як вміння зробити його повний або концентрований виклад, так і вміння використовувати матеріал у новій навчальній ситуації, знання основних концепцій проблеми, яка розглядається, вміння мотивовано викласти власну точку зору;
- вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються;
- використання додаткової літератури;
- культура мовлення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИЙ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на теоретичних заняттях

Оцінка «5» - здобувач освіти:

- дає повні відповіді на всі запитання, правильно визначає поняття;
- точно формулює думки і обґрунтовує їх;
- послідовно і точно викладає матеріал;
- грамотно оформлює свою відповідь;
- вміє вирішувати ситуаційні задачі з виділенням першочергових заходів по наданню допомоги на догоспітальному етапі (правильні логічно обґрунтовані відповіді)

Оцінка «4» - здобувач освіти:

- відповідь задовольняє ті ж самі вимоги, що й відповідають на оцінку «5», але студент зробив незначні помилки в теоретичних знаннях та допустив невеликі неточності.

Оцінка «3» - здобувач освіти:

- знає і розуміє основні положення теми, але: є прогалини в теоретичних знаннях, в обґрунтуванні та осмисленні ситуаційних задач, допускає помилки при визначенні понять, термінології;
- у відповіді немає чіткості, послідовності;
- не вміє вирішувати задачі;
- плутає послідовність дії при наданні невідкладної допомоги.

Оцінка «2» - здобувач освіти:

- не орієнтується в матеріалі;
- виявляє не розуміння теми;
- допускає істотні помилки, що спотворюють зміст вивченого;
- відповідь відсутня.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти
1. Високий	«5»	<p>Здобувач освіти вільно володіє темою заняття. Виконуючи завдання, виявляє творчі здібності, самостійно проводить аналогії, надає порівняльні характеристики, обґрунтовуючи свої відповіді, користується широким арсеналом доказів своєї думки, наводить приклади.</p>
		<p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти</p> <ul style="list-style-type: none"> • Повністю, без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі • Враховує показання і протипоказання • Застосовує навички спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму. <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з теми і застосовує їх при виконанні виробничих завдань;

		<p>3. Загально-професійними та спеціалізовано-професійними компетенціями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. <p>При тестовому контролі виконує завдання 90-100% від загальної кількості тестових завдань.</p>
<p>2. Достатній</p>	<p>«4»</p>	<p>Здобувач освіти володіє темою заняття, виконує типові завдання виробничої діяльності, орієнтується в нестандартних ситуаціях, усвідомлює основні поняття, може пояснити зв'язок між причиною і наслідками.</p> <p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти допускає помилки в підготовчому етапі. Процедури виконуються в правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат та стан здоров'я.</p> <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з базових наук і застосовує їх при виконанні виробничих завдань; 3. Загально-професійними та спеціалізовано-професійними компетенціями: <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки.

		При тестовому контролі виконує завдання 89,9-75 % від загальної кількості тестів.
3. Середній	«3»	<p>Здобувач освіти виконує типові завдання професійної діяльності, має знання з теми заняття та базових дисциплін.</p> <p>Здобувач освіти володіє більшою частиною навчального матеріалу з теми, але не завжди робить правильні логічні висновки і узагальнення.</p> <p>Володіє загально-професійними і спеціалізовано професійними компетенціями.</p> <p>Не достатньо володіє навиками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я.</p> <p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> • допускає помилки, які завдають шкоди психологічному здоров'ю пацієнта • не може чітко вказати показання і протипоказання для здійснення процедури • не чітко виконують підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичного навичка. <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 74,9-60% від загальної кількості тестів.</p>
4. Початковий	«2»	<p>Під час здійснення виробничих функцій, здобувач освіти виконує окремі типові завдання професійної діяльності. Не демонструє систему необхідних умінь для формування загально-професійних компетенцій, не володіє системним мисленням.</p> <p>Здобувач освіти частково усвідомлює значення теми для застосування в майбутній професійній діяльності фельдшера.</p> <p>Не повністю розуміє або плутає значення ключових понять з теми. Не достатньо володіє теоретичними знаннями, уміннями та навиками. Не здатний відповідати на більшість питань.</p> <p>Допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта.</p> <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 59,9 % і менше.</p>

Оцінювання роботи здобувачів освіти

Критерії оцінювання	оцінки			
	5	4	3	2
1. Оцінка усної відповіді на підготовчому та основному етапах	Повна, обґрунтована з використанням медичної термінології	Повна з непевними поясненнями або помилками з використанням медичної термінології	Неповна відповідь, але основні поняття засвоєні	Матеріал не засвоєно, відповідь відсутня або неправильна
2. Оцінювання тестів	100 – 90 % правильних відповідей	89,9 – 75 % правильних відповідей	74,9 – 60 % правильних відповідей	59,9 % та менше правильних відповідей
3. Рішення ситуаційних задач	Правильні логічно обґрунтовані відповіді	Правильні відповіді з недостатнім обґрунтуванням	Частково правильні відповіді, обрана тактика порушує стан дитини	Відповіді відсутні
4. Практичні навички	Правильно виконує практичні навички, дотримуючись алгоритму послідовності дій	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які не порушують стан жінки	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які незначно порушують стан жінки	Неправильно виконує практичні навички або допускає помилки, які наносять шкоду жінці
5 Активність	Проактивний Приймає участь у виконанні завдань. Сам продукує ідеї	Активний Приймає участь у виконанні завдань		Пасивний Не приймає участь у виконанні завдань

Розглянуто та схвалено на засіданні циклової комісії клінічних дисциплін

Протокол № ___ від «___» _____ 20____ р.

Голова циклової комісії _____ Марія ШУЛЛА

Критерії оцінювання самостійної роботи здобувачів освіти з освітнього компонента

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з догляду за хворими та медичної маніпуляційної техніки складено для визначення рівня підготовки фахових молодших бакалаврів у закладі фахової передвищої освіти КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж» за спеціальністю 223 Медсестринство галузь знань 22 Охорона здоров'я ОПП «Лікувальна справа» відповідно до складових галузевих стандартів фахової передвищої освіти затверджених МОН України (Наказ МОН «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 223 Медсестринство галузі знань 22 Охорона здоров'я освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»» № 1202 від 08.11.2021 року), ОПП «Сестринська справа» 2023 та навчальних планів 2023 року.

КЗ КОР «Чорнобильський медичний фаховий коледж»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма:	Лікувальна справа

Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;
- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів вищої освіти;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів освіти відбувається під час с практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою: «5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Критерії оцінювання знань і вмінь

При оцінюванні досягнень здобувачів фахової передвищої освіти враховується:

- застосування системного підходу: вміння бачити місце питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильність та повнота розкриття питання, вміння чітко, логічно, систематизовано викласти матеріал;
- рівень осмислення навчального матеріалу, повнота розкриття змісту понять, характеру закономірних зв'язків та залежностей між явищами, які вони відображають, точність застосування наукових термінів;
- рівень виявлення аналітичних вмінь, вміння обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу, демонструючи навички наукового узагальнення проблеми та вміння зробити достатньо мотивовані висновки;
- вільне володіння матеріалом як вміння зробити його повний або концентрований виклад, так і вміння використовувати матеріал у новій навчальній ситуації, знання основних

концепцій проблеми, яка розглядається, вміння мотивовано викласти власну точку зору;

- вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються;
- використання додаткової літератури;
- культура мовлення.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильно і повно розкрито зміст матеріалу в обсязі програми, відповідь має чіткий, логічний та послідовний характер;
- повністю розкрито зміст понять, точно використано наукові терміни;
- відповідь насичена глибокими та розгорнутими судженнями;
- зроблено аргументовані висновки;
- здобувач освіти демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання.

Оцінка «4» (добре) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- майже повно розкрито основний зміст матеріалу, відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу;
- надано правильне визначення понять і чітко використано наукові терміни;
- недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база, недостатньо мотивовані висновки;
- здобувач освіти вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації;
- у відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- зміст навчального матеріалу викладено неповно, фрагментарно, відповідь має недостатньо стійкий (здобувач вищої освіти відповідав невпевнено) та послідовний характер;
- допущено певні помилки й неточності у використанні наукової термінології та визначенні понять;
- відповідь має формальний та переважно репродуктивний характер, висновки не аргументовані та не охоплюють всього змісту викладеного матеріалу;
- у новій навчальній ситуації здобувач освіти використовує лише окремі знання вивченого матеріалу;
- у відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- здобувач освіти неспроможний відтворити зміст навчального матеріалу у певній послідовності, у відповіді окремі фрагменти знань перемежуються з розрізненими фактами та загальними фразами;
- допущено грубі помилки при визначенні понять та використанні термінології;
- викладений матеріал не узагальнено, висновки не сформульовано;
- у відповіді наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінювання тестових завдань

Оцінка «5» (відмінно) - 100-90% правильних відповідей.

Оцінка «4» (добре) – 89,9-75% правильних відповідей.

Оцінка «3» (задовільно) – 74,9-60% правильних відповідей.

Оцінка «2» (незадовільно) – 59,9% і менше правильних відповідей.

Оцінювання розв'язання ситуаційної задачі

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач освіти правильно виконав практичне завдання (ситуаційну вправу), спроможний аргументовано відстоювати свою думку.

Оцінка «4» (добре) - здобувач освіти показує не досить високі знання понятійного апарату та літературних джерел, вміє аргументувати свої думки та ставлення до відповідних категорій.

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач освіти у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач освіти дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату та літературних джерел.

Оцінювання презентацій

Оцінка «5» (відмінно) - тему розкрито повно, використані матеріали демонструють розуміння теми, матеріал викладений в логічній послідовності, з використанням міждисциплінарних зв'язків, грамотно, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, презентація не перевантажена слайдами (до 15 слайдів), раціонально використані графіки, малюнки, діаграми тощо. Здобувач освіти чітко, впевнено та грамотно доповідає і викладає матеріал, відповідає на запитання, готовий до дискусії.

Оцінка «4» (добре) - тему розкрито частково, має місце порушення логічної послідовності, неповне використання міждисциплінарних зв'язків, допущені незначні граматичні помилки, недостатньо використані можливості комп'ютерної анімації, презентація перевантажена слайдами (або недостатньо слайдів для розкриття теми), на одному слайді багато дрібної інформації.

Оцінка «3» (задовільно) - наявні суттєві недоліки у виконанні презентації, тема розкрита частково, порушена логічна послідовність викладеного матеріалу, здобувач вищої освіти не завжди з розумінням підбирає матеріал, допущені помилки як в презентації, так і в доповіді. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів.

Оцінка «2» (незадовільно) - тему не розкрито, в роботі відсутні графіки, малюнки. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів. Здобувач вищої освіти не володіє матеріалом, не може відповісти на запитання.

Оцінювання рефератів

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів:

- 1) обсяг виконаного реферату;
- 2) якість написання.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться за реферат, який має обсяг 12 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

Оцінка «4» (добре) ставиться за реферат, який має обсяг 8 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

Оцінювання самостійної роботи

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач вищої освіти надав повну, обґрунтовану відповідь на питання, використав всі рекомендовані джерела інформації, чітко відповідає на поставлені питання, дотримана етика посилань.

Оцінка «4» (добре) - здобувач вищої освіти надав достатню відповідь на питання, використав матеріали основних джерел інформації, надає відповіді на поставлені питання, допускає незначні помилки в обґрунтуванні, дотримана етика посилань.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач вищої освіти орієнтується в поняттях, частково розкрив питання, використані тільки матеріали підручника, відповідає на поставлені питання невпевнено, допускає фактичні помилки, дотримана етика посилань частково.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач вищої освіти не виконав роботу, на поставлені питання не відповідає або допускає грубі помилки.

13. Методичне забезпечення

1. До кожного практичного заняття підготовлено інструктивні карти, алгоритми виконання практичних навичок, набір ситуаційних задач та тестів різного рівня складності.

2. Для виконання позааудиторної самостійної роботи підготовлені методичні матеріали з тестовим матеріалом, запитаннями для самоконтролю, рекомендованою літературою.

14. Рекомендована література

Основна

Інфекційний контроль у медичних закладах: навч. посіб. / За заг. керівництвом Губенко І.Я. — Черкаси, 2007. — 44 с.

Касевич Н.М. Основи медсестринства в модулях: навч. посіб. — К.: Медицина, 2009.

Касевич Н.М. Загальний догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: підручник. — К.: Медицина, 2008. — 424 с.

Касевич Н.М. Практикум із сестринської справи: навч. посіб. — К.: Здоров'я, 2005. — 464 с.

Ковальова О.М., Лісовий В.М., Шевченко С.І., Фролова Т.В. та ін. Догляд за хворими: підручник. — К.: ВСВ “Медицина”, 2010. — 488 с.

Лісовий В.М., Ольховська Л.П., Капустник В.А. Основи медсестринства: підручник. — К.: ВСВ “Медицина”, 2010. — 560 с.

Медсестринський догляд за пацієнтом: Стандарти медсестринських процедур, маніпуляцій та планів догляду і навчання: навч. посіб. / І.Я. Губенко, О.Т. Шевченко, Л.П. Бразалій, В.Г. Апшай. — К.: Медицина, 2008. — 304 с.

Савка Л.С., Разінкова Л.І., Коплик А.Ф. та ін. Догляд за хворими і медична маніпуляційна техніка: навч. посіб. / За ред. Л.М. Ковальчука, О.В. Кононова. — К.: Медицина, 2009. — 480 с.

Додаткова

Соколова Н. Новый справочник медицинской сестры. — Ростов/Д: Феникс, 2001.

15. Інформаційні ресурси

Мережа Інтернет